ATMIŅAS PAR AUSTRU LIEPIŅU

Zigrīda Daškevica

Kopš Austras Liepiņa 1997. gada maijā atvadījās no Anglijas latviešiem, lai atgrieztos savās īstajās mājās Latvijā, ļoti daudzi izjuta un vēl šodien izjūt viņas klātienēs trūkumu, viņas padomu. Nevienš nenoliegs, ka Austras Liepiņa daudzus gadus bija sava veida “dzinējspēks” dažādu pasākumu plānošanā un rīkošanā. Būdama savā darbā pašaieliedzīga un ar lielām enerģijas rezervēm, viņa to pašu gaidīja arī no citiem, kas reizēm izraisīja konfliktus. Taču tie parasti bija pārejoši, jo bija zināms, ka viss tiek darīts, kā teikt, “lietas labā”. Austras Liepiņas darbalauks bija ļoti plašs. Līdz pat mūža beigām viņa aktīvi darbojās *Daugavas Vanagu* organizācijā un žurnālistikā. Daudzus gadus viņa bija veltījusi darbam Latviešu nacionālā padomē Lielbritānijā, Londonas latviešu skolā, Londonas Miera draudzē, arī Eiropas sadarbības grupā (14 apspiesto tautu pārstāvniecībā). Kad Londonā tika organizētas dažādas protesta akcijas un demonstrācijas pret okupāciju, pārkrievošanas politiku un cilvēktiesību pārkāpumiem Latvijā, arī Austras, neraugoties uz palielo gadu nastu, šajās demonstrācijās bieži bija redzama.

Lai gan Austras Liepiņas darba lauks bija ļoti plašs, šķiet, ka tomēr vistuvāk sirdij viņai bija rakstītais vārds. Trimdas saglabāšana bez rakstītā un iespīestā vārda nemaz nav iedomājama. Iespīestais vārds ir un paliek garīgā aprūpe un saite pasaulē izkaisītai latviešu kopienai. Austras darbojās Latviešu Preses biedrības Anglijas nodaļā kopš tās dibināšanas dienas 1963. gadā. Viņa ir darbojusies *Daugavas Vanagu Mēnešrakstā*, žurnāla *Universitas* un laikrakstā *Brīvā Latvija* redakcijā, kā arī rediģējusi vairākas publikācijas. Austras Liepiņa publicējusi rakstus arī angļu laikrakstos, aizstāvēt latviešu un Latvijas intereses, kaut arī iekļūt lielajā angļu presē ir gandrīz neiespējami, vienīgi atsevišķos gadījumos lasītāju vēstulū slejās. Tomēr Austras ar viņai piemītošo neatlaidību prata uzņemt un nodibināt sakarus ar latviešiem labvēlīgiem žurnālistiem, kas

aizstāvēja latviešu intereses. Viņa bija sagatavojusi informācijas materiālus BBC raidījumiem, arī pati sniegusi intervijas, saistītas ar notikumiem Latvijā. Viņas darbs tika atzinīgi novērtēts: 1978. gadā Kultūras fonds Austrai Liepiņai piešķīra Atzinības balvu žurnālistikā.

Neraugoties uz lielo darba slodzi, Austrā vienmēr uzmanību pievērša bijušo un esošo kultūras un sabiedrisko darbinieku jubilejām. Tās tika atzīmētas gan ar rakstiem presē, gan jubilāriem veltītiem sarīkojumiem, kurus gandrīz vienmēr praktiski izkārtoja Preses biedrības Anglijas kopa. Te atkal parādījās Austras izcili labā atmiņa un plašās zināšanas. Arī nesenā pagātnē Veronikai Strēlertei veltītā pēcpusdienu Londonā tika rīkota Austras Liepiņas ierosmē un, pati būdama jau Rīgā, viņa tomēr vēl sagādāja videoierakstu par dzejnieces viesošanos dzimtenē, lai to rādītu Londonā.

Atmodas gadi, astoņdesmito gadu beigas un deviņdesmito gadu sākums, kad Latvija atguva neatkarību, Austrai Liepiņai pavēra ceļu uz jaunu darbības lauku. Netaupot savus spēkus un personīgos līdzekļus, viņa deva pajumti daudziem ciemiņiem no Latvijas. Ar Austras starpniecību Londonas latviešu sabiedrībai bija dota iespēja satikties un iepazīties ar vairākiem Latvijas dzejniekiem, rakstniekiem, vēsturniekiem, ārstiem, zinātniekiem. Vieni no pirmajiem bija Māra Zālīte, Skaidrīte Sirsone, Viesturs Vecgrāvis, Māra Zirnīte, Māra Rikmane, Heinrihs Strods, Dainis Īvāns. Ar lielu entuziasmu tika plānotas dažādas ziedojumu vākšanas akcijas palīdzības darbam Latvijai. Diemžēl reizēm bija jāpiedzīvo vilšanās, īpaši sākumgados, kad saziņotie līdzekļi nerasniedza gala mērķi. Bet tas neatturēja Austru turpināt palīdzības darbu, ja arī dažkārt sabiedrībā bija jāsastopas ar noraidošu attieksmi, ko radīja sliktā pieredze. Daudziem laikraksta *Brīvā Latvija* lasītājiem pietrūkst Austras rakstu sērija "*Vēstule no dzimtenes*". Pietrūkst arī personiskās vēstuļu apmaiņas, kas aizstāja kādreizējās telefonsarunas. Viņas pēkšņā aiziešana mums daudziem vēl ilgi būs nepieņemama. Apveltīta ar neizsmeļamu darbošanās rosmi, interesi un gribas-spēku, Austrai viens mūža garums bija daudz par īsu.

1998. gada jūnijā

Ar Austru Liepiņu es iepazinos 1946. gadā bēgļu nometnē Blombergā, Vācijā. Dzīvojām vienā mājā, kur viņa bija apmetusies ar dēlu Valdi, kam toreiz bija 7 gadi. Blombergā bija nodibinājusies latviešu ģimnāzija un mēs mēģinājām palīdzēt turpināt izglītību jauniešiem, kas kara apstākļu dēļ bija spiesti pārtraukt skolas apmeklēšanu. Pēc dažiem mēnešiem mūsu ceļi šķīrās, jo bēgļu nometnēm nebija paredzēts ilgi pastāvēt. Bija jāsāk domāt par nākotni. Man radās iespēja atrast darbu Starptautiskajā bēgļu aprūpes organizācijā (UNRRA). Ja nemaldos, Austrā ar Valdi izceļoja uz Angliju 1947. gadā.

Atkal satikāmies 1949. gadā Londonas latviešu draudzes mājā (55 *Hans Road, Knightsbridge*). Šo namu mācītājs Slokenbergs nomāja Londonas latviešu ev. lut. draudzes vajadzībām. Tas kļuva par latviešu centru un apmešanās vietu. Dažus gadus vēlāk, kad man bija divas atvases skolas gados, apmeklējām latviešu skolu *Daugavas Vanagu* namā Londonā, kur satiku Austru. Skolā Austrai Liepiņai bija īpaši lieli nopelni, jo viņa audzināja bērnus latvisko garu, mācot Latvijas vēsturi, latviešu valodu un ģeogrāfiju. Mana meita Dace bieži atceras, cik interesanti Austrā prata stāstīt – viņas nodarbībās nekad nebija garlaicīgi. Viņa bija izkārtojusi kādu svētdienas rītu, lai stāstītu par Rīgas vēsturi, papildinot stāstījumu ar tautas dziesmu muzikāliem priekšnesumiem, kur varēju viņai palīdzēt.

Tuvāk sadarboties iznāca tad, kad toreizējais Latvijas sūtniecības vadītājs Pauls Reinhards, kas pazina Austru no Rīgas laikiem, uzaicināja viņu darboties sūtniecības konsulārajā nodaļā. Ilggadējais konsulārais sekretārs Eriks Žilinskis bija saslimis un nevarēja atgriezties darbā. Uzturēt konsulāro daļu bija svarīgi, jo vēl arvien izsniedza Latvijas ārzemju pases, kas bija oficiāli atzītas un ar tām latvieši varēja ārzemēs ceļot. Darbu sūtniecībā Austrā sāka 1988. gada 2. novembrī, tieši savā 75. dzimšanas dienā, ko sūtniecībā nosvinējām ar kafiju un kūkām. Es savu darbību Latvijas sūtniecībā biju sākusi jau 1984. gada decembrī. Mums bija jāstrādā pa 4 stundām trīs dienas nedēļā: man – pirmdienās, otrdienās un trešdienās, Austrai – trešdienās, ceturtdienās

un piektdienās. Trešdienās parasti ieradās arī sūtniecības vadītājs Pauls Reinhards, lai mēs visi kopā pārrunātu svarīgākos jautājumus. Kad Paula Reinharda veselība pasliktinājās un viņš uz Londonu vairs nevarēja atbraukt, mēs ar Austru braucām pie viņa uz Greivzendu. Pauls Reinhards izbeidza šīs zemes gaitas 1990. gada 20. augustā. Uz bērēm ieradās Latvijas sūtniecības Vašingtonā otrais sekretārs Jānis Lūsis. Viņš izkārtoja, lai Anglijas Ārlietu Ministrija apstiprinātu Mariju Anni Zariņu par Latvijas sūtniecības Londonā vadītāju. Austru un es pazinām Mariju Anni Zariņu jau no agrākiem gadiem. Ar viņu sapratāmies labi un turpinājām pildīt savus pienākumus.

Kad 1991. gada 23. augustā Latvija atguva neatkarību, pēkšņi atvērās vārti un pasaule ieraudzīja Latviju. 28. oktobrī toreizējais LR ārlietu ministrs Jānis Jurkāns apstiprināja M.A. Zariņu par lietvedi un līdz ar to Britu Ārlietu ministrija bija mūs atzinusi par vēstniecību. Vēstniecībā sākās intensīvs darbs mums visām trijām. Marijas Annes pārziņā bija reprezentācija un intervijas, Austrai – pieprasījuma plūdi pēc Latvijas ārzemju pasēm no visām pasaules malām, kur vien atradās cilvēki, kam bija bijuši sakari ar Latviju no pirmskara laikiem, un interese par Latviju bija liela. Visām ārzemju pasēm bija nepieciešamas vīzas ieceļošanai Latvijā. Manā ziņā bija vīzu izsniegšana, kā arī pārējie administrācijas darbi. Bieži visas trīs strādājām līdz pat vēlām vakaram. Par pirmo Latvijas pilnvaroto vēstnieku Anglijā iecēla Jāni Lūsi, kas šajā postenī stājās 1992. gada novembrī. Mūs abas ar Austru atvaļināja 1993. gada 15. janvārī; sākumā ar pensiju, ko vēlāk Latvijas valdība neatzina.

Kad Latvijā radās iespēja atgūt īpašuma tiesības, Austru atguva savu ģimenes māju Rīgā, Vilandes ielā 17. Viņa nolēma pārcelties uz dzīvi Rīgā savā mājā.

Austru vienmēr bija izpalīdzīga kolēģe un draudzene privātā dzīvē. Man vienmēr paliks atmiņā pēdējie Ziemassvētki Rīgā 1997. gadā, ko mēs kopā ar meitu Daci pavadījām pa lielākai daļai viņas sabiedrībā un patīkamajā mājoklī. Viņa mūs abas ar Daci sagaidīja un uzņēma kā mīlus un gaidītus ciemiņus, par ko viņai sirsnīgs paldies. Austras pēkšņā aiziešana no šīs pasaules

bija tik satriecoša, ka tā vēl šodien šķiet nereāla. Vēl arvien man acu priekšā ir miglainais janvāra vakars Rīgā, kad Austrā bija atnākusi uz viesnīcu atvadīties. Braucot uz lidostu, mēs viņu aizvedām uz mājām. Viņa palika stāvēt savas mājas priekšā un pameta mums ar roku ardievas – izrādījās, uz neredzēšanos.

1998. gada jūnijā

Elfrīda Ezera

Es Austru Liepiņu iepazīnu *Daugavietē*, viņai iestājoties nedaudz gadus pēc manis. Drīz vien mūsu organizācijas vadība pamanīja un novērtēja Austras spējas un izvirzīja viņu vadošos amatos – sākot ar prezidija sekretāri, viceseniori un seniori. Kā jurisprudences studente Austrā bija savā darbā nosvērta, nepārsteidzīga, korekta; neatceros, ka viņa kādreiz būtu nonākusi konfliktā ar kādu no mums. Tajā laikā *Daugavietē* prezidēja Studenšu Prezidija Konventā, un arī tur Austrā ir vadībā. Trimdas gados Austrā piedalījās mūsu izdevumos ar ideoloģiskiem rakstiem un bija Anglijas grupas sirds un dvēsele.

Kā *Daugavas Vanadzū* priekšniece Austrā daudz ceļoja pa dažādiem kontinentiem, satika daugavietes, nodibināja kontaktus. Ziemassvētku laikā, ciemodamās Toronto pie ģimenes, viņa iegriezās gan redakcijā, kur bija ar prieku gaidīta, gan apciemoja šejienes daugavietes. Austrā vienmēr bija saistoša sarunu biedre, viņa pazina daudz redzamu cilvēku, arī literātu, viņa vienmēr prata ko interesantu pastāstīt par sabiedrisko un politisko dzīvi. Mūs interesēja arī viņas biežie braucieni uz Latviju, labprāt gribējām dzirdēt un lasīt par satiktām konfliktēm un notikumiem dzimtenē.

Tagad velti šķirstu laikraksta lappuses, meklējot viņas saistošās apceres. Tā vien liekas, ka par ātru pārtrūcis šis darbīgais mūžs, bet cilvēka likteņus nosaka Augstāka vara.

Toronto, Kanādā

Marta Tūtere

Kad pēkšņi no dzīves aiziet nozīmīgs un reizē mīļš cilvēks, prāts atsakās to pieņemt. Apziņā tad uzpeld seni notikumi, kurus ne laiks, ne tālums nav spējuši izdzēst.

Kad pirms gadu desmitiem, līdz ar dažām daugavietēm, Austrāliem pie mums Alūksnē, mūsu viesu grāmatā viņa ierakstīja Kārļa Skalbes vārdus: *"Draugs, kur laimīgs esi bijis, neatgriezies vairs"*. Iznāca liktenīgi: neviens no mums tur arī vairs neatgriezās.

Austru iepazīnu, kad viņai bija seši vai septiņi gadi. Kopā ar manu māsu Ruti viņas uzsāka skolas gaitas Franču licejā. Reizē viņas šo skolu arī nobeidza, izaicinošās sacensības turēdamās visu laiku kā pirmās savā klasē. Tādā pašā garā tas turpinājās arī universitātē. Vēlāk – bēgļu gaitās, kas nevienu nesaudzēja, Austrāli pati saviem spēkiem tika pāri grūtiem brīžiem, dažkārt – izmisumam. Bija jāpārcieš dēla smags nelaimes gadījums, tajā pat reizē nezinot, kur salā un badā vīrs pavada savu apcietinājuma laiku. Skumjš izvērtās arī sākums, nonākot Anglijā. Tēvam – profesoram J. Alksnim pamazām uzmācās slimība, kas aptumšoja viņa cildeno, gaišo prātu. Vēlāk atgriezās arī vīrs no izsūtījuma, bet necilvēcīgās varas izmocīts, viņš ātri mira.

Un tomēr, neskatoties uz visu, Austras durvis Londonā katram viņas draugam, gan tuvienē, gan no tālienes – Austrālijas, Kanādas, Jaunzēlandes vai citurienes, vienmēr bija atvērtas. Varēja apbrīnot, cik daudz izturības, garīgā spēka bija viņas nelielajā augumā. Beidzot piepildījās viņas iecerētais sapnis – mūža novakari pavadīt kādreizējā vecāku mājā Rīgā. Skaisti atjaunotajā dzīvoklī, kurā dēls Austrai bija iekārtojis visas iespējamās šā laika ērtības, viņa pavadīja diemžēl tikai desmit mēnešus, bet tie bija pārpilni iespaidiem, notikumiem, darbošanās. Reizē viņa atcerējās arī draugus, kas nebija tuvumā.

Saņēmu no viņas vairākas Latvijā izdotas grāmatas. Jo sevišķi mīļš man ir kāds neliels Annas Brigaderes sējums, kura priekšējā lapā Austrāli ierakstījusi rakstnieces atziņu:

"Tā pāiet visa dzīve kā rīta sapnis."

Kanādā, 1998. gada 30. aprīlī

1993. gadā Tērvetē, Annas Brigaderes muzejā *Sprīdīši*, ieradās Latviešu preses biedrības Anglijas kopas vadītāja Austra Liepiņa. Ekskursijas gaitā Liepiņas kundzei pastāstīju, ka muzejs iecerējis rīkot pasaules latviešu bērnu zīmējumu izstādi, nosakot konkursa kārtībā arī labākos autorus. Galvenais konkursa noteikums: zīmējumu saturam jāsaistās ar Annu Brigaderi. Austra Liepiņa ieinteresējās par šo nodomu un apsolīja savu palīdzību, publicējot ārzemju latviešu presē aicinājumu piedalīties konkursā un uzsverot Annas Brigaderes lielo nozīmi izglītošanā latviskuma garā. Saņēmām ap 500 zīmējumu no visas pasaules, pat no tālās Austrālijas. Liepiņas kundze no Londonas sūtīja balvas konkursa uzvarētājiem, laikrakstā *Brīvā Latvija* aicināja arī citus sūtīt balvas.

Nākamajā gadā Austra Liepiņa *Sprīdīšos* ieradās Jāņos. Šajā reizē Liepiņas kundze bija sevišķā noskaņojumā. Varbūt tāpēc, ka *Sprīdīšu* viesistabā atkal redzēja vecajā vietā kokli, kuru viņa kā studentu korporācijas *Daugaviete* pārstāve *Sprīdīšu* muzejam bija dāvinājusi 1937. gada maijā.

Liepiņas kundzei *Sprīdīšos* patika viss: gan muzejs, gan dārzs, gan līgošana. Ar lielu rūpību viņa pina jauko Jāņu vainagu, ar kuru katru gadu rakstnieces ēdamistabā nomainām veco. Šoreiz to darījām 24. jūnijā. Nākamajā, 25. jūnija rītā Austra Liepiņa *Sprīdīšu* dārzā dzeltenajām rozēm pievienoja vēl vienu – no Daugavietēm Anglijā, jo Anna Brigadere bija korporācijas *Daugaviete* goda filistre.

Liepiņas kundze ciemošanās reizēs Latvijā jūtīgi uztvēra gan labo, gan slikto. Gatavojoties atgriezties Latvijā uz pastāvīgu dzīvi, viņa nevarēja samierināties ar nebūšanām latviešu garīgajā dzīvē, arī morāles pazemināšanos. Austra Liepiņa nosodīja kultūras darbinieku iztapšanu lētai gaumei, rīkojot roka un ziņģu festivālus pat Jāņos, kad nešaubīgi bija jāskan tikai tautas mūzikai. Viņas acīm nepagāja garām neviens kaut cik nozīmīgs notikums Latvijas kultūras un sabiedriskajā dzīvē. Ja vien bija iespējams, viņa bija klāt.

1996. gada Jānos Austra Liepiņa *Sprīdīšos* ieradās autobusā kopā ar Latvijas televīzijas darbiniekiem, kuri *Sprīdīšos* un *Ķipos* – Dobeles novada grāmatnieku muzejā – gatavojās uzņemt filmu par līgošanu *Sprīdīšos* un *Ķipos*. Arī šajos Jānos Liepiņas kundze kopā ar citiem jutās brīvi un atraisīti pat televīzijas spuldžu gaismā. Annas Brigaderes viesistabā viņa televīzijas skatītājiem stāstīja par rakstnieces darba milzīgo nozīmi latviešu garīgajā dzīvē, par savu viesošanos *Sprīdīšos* un sadarbību ar *Sprīdīšu* muzeju. Šiem filmas kadriem tagad ir īpaša nozīme. Tāpat sevišķi nozīmīgi Austrai Liepiņai likās Annas Brigaderes vārdi: *“Tautas kultūra, tautas māksla ir ne vien prieka avots, bet tautas garīgās sejas atveidotājas. Bez sava garīgā atveida tauta ir tikai viendienas muša. Tādēļ jāpanāk, lai visa tauta tiek ierauta līdzī interesē par savu mākslu un kultūru, jo tikai no tās vietas, kur mēs stāvam, no savas pašas tautas klēpja mums ir dota iespēja attīstīties par pilnvērtīgiem visas cilvēces locekļiem”*.

Tieši šādā garā ir nemitīgi darbojusies Austra Liepiņa visā plašajā pasaulē, uzturot gadu desmitiem latviešos latviskumu, būdama šajā ziņā pārējiem labākais paraugs.

1996. gadā Austra Liepiņa Londonā organizēja akciju sabiedrības *Valters un Rapa* un Annas Brigaderes jubilejas sarīkojumus, rakstīja *Brīvajā Latvijā* par Annu Brigaderi, par rakstnieces jubilejas sarīkojumiem, par Jāņiem Tērvetē.

1996. gadā Austra Liepiņa ierosināja pasaules latviešu bērnu sacerējumu un zīmējumu konkursu par tēmu *“Mani vecāki un vecvecāki”*.

Konkursu organizēja Daugavas vanadzies, aktīvi piedaloties arī Austrai Liepiņai. Organizētāji saņēma daudzus vērtīgus sacerējumus un zīmējumus. Šādas tēmas izpēte ir nozīmīga katrai ģimenei, arī skolēniem, lai apzinātos savas saknes, lai izziņātu savus radus un radurakstus. Šajos sacerējumos atklājas patiesā tautas vēsture. Pat slimā būdama, Austra Liepiņa piedalījās konkursa norisē Rīgā.

Arī pašā pēdējā dzīves posmā Rīgā Austra Liepiņa bija klāt daudzos sabiedriskās dzīves notikumos: gan operā, gan

Annas Brigaderes grāmatas "*Par garīgo Latviju*" klajā
laišanas sarīkojumā, gan leģionāru pulcēšanās brīdī pie
Brīvības pieminekļa.

Par redzēto un izjusto viņa rakstīja *Brīvajā Latvijā* savās
"Vēstulēs no Latvijas".

Šogad, stāvot pie Austras Liepiņas zārka, man nāca prātā
Annas Brigaderes vārdi, kurus, būdama *Sprīdīšos*, atcerējās
lielā latviete Austrā Liepiņai:

"Aijā, debess baltā saime,
Vaļā vēri zvaigžņu māju,
Lai ceļ viegli zili vēji
Dvēselīti lidotāju."